

Asia: SMDno-2015-1509; SM047:00/2015

Ehdotus siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö 8/2017

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nixu Oyj on tutustunut mittavaan taustamuistioon ja lakiluonnokseen uudesta siviilitiedustelulaista. Kiitämme valmistelutyöryhmää huolellisesta valmistelutyöstä ja suomalaisen elinkeinoelämän huomioimisesta.

Tavoitteena on valmistella siviilitiedustelua koskevat keskeiset säännökset ja näin parantaa suojelupoliisin tiedonhankintaa poliisin tehtäviin liittyvistä vakavista kansainvälisistä uhista siten, että suojelupoliisilla olisi toimivaltuudet ulkomaan henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun.

Valtioneuvoston kanslia julkaisi 17.2.2017 riippumattoman tutkimuksen Suomen kyberturvallisuuden tilasta. Tutkimuksen mukaan kansallisen kyberturvallisuustapahtumien havainnointikyky on puutteellinen. Siksi tilannetietoisuus on heikko ja edellytykset havaita kyberhyökkäyksiä on rajallinen. Suomen lainsäädäntöä ei ole kyetty ajanmukaistamaan kyberturvallisuuden vaatimuksia vastaaviksi. Tiedustelulainsäädännön uudistaminen on näin ollen välttämätön havainnointikyvyn parantamiseksi. Ymmärryksemme mukaan uusi laki ei kuitenkaan välttämättä tule parantamaan kyberuhkien havainnointikykyä.

Yhteiskunta on muuttunut ympäristöksi, jossa lähes kaikki perinteiset palvelut ja toiminnot ovat tietoteknisesti ohjattuja tai kokonaan muutettu tietoverkoissa toimiviksi. Nykyisin tiedustelun tulisi kohdistua digitaaliseen tietoon ollakseen tehokasta tietoteknistyneessä toimintaympäristössä. Kybertoimintaympäristössä tapahtuva vakoilu voi tällä hetkellä jatkua jopa vuosia huomaamatta.

Yhteiskuntaan kohdistuvien uhkien tunnistaminen, kriittisen infrastruktuurin ja yhteiskunnan taloudellisen elinkelpoisuuden säilyttäminen edellyttävät yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Tämä tarkoittaa tiedusteluviranomaisten sujuvaa tiedonvaihtoa yksityisen sektorin kanssa.

Uudet lait (siviili- ja sotilastiedustelu) poistaa yrityksiltä suurimmat huolet, koska laki ei edellytä takaporttien ja salausalgoritmien luovuttamisia. Lain myötä tulee moniportainen lupamenettely ja valvonta. Suomea ei välttämättä voi pitää ns. turvasatamana, koska uusi laki ei sulje pois muita toimijoita kuin Suomen viranomaiset. Palvelun tuottajalla on edelleenkin riski, että joku käy tunkeutumassa luvattomasti.

Siviilitiedustelulaki on hankalampi kuin sotilastiedustelulaki, koska tietoa haetaan ennakoidusti. Resurssit on vain kohdennettuun tiedusteluun ja tietoliikennetiedustelu on vain yksi tiedustelulaji muiden joukossa. Tämä osa on Suomelta puuttunut. Poliisilla tulee olla vastaavat keinot verkossa kuin on fyysisellä puolella – miksi internet pitäisi pyhittää rikollisille? Yksi aiempaan toimintaan poikkeava tekijä on, että uudessa laissa tutkinnan voi aloittaa vaikka lopputulos ei ylitäkään rikosoikeudellista kynnystä.

Siviilipuoli (mm. operaattorit ja yritykset) joutuu mukaan, jotta ei tulisi kaupallista kilpailua rajoittavia tekijöitä. Haasteena on, että kaikkea ei voida julkisuuteen kertoa. Uusi laki suojaa paitsi Suomen valtion johtamista myös suomalaisia yrityksiä vakoilulta. Suomi häviää miljardeja yritysvakoilun takia. Pääosa länsimaista on käynyt vastaavan lainsäädäntöprosessin läpi mitä Suomi nyt tekee. Suomen kohdalla laki tulee olemaan tiukempi, kuin mitä se olisi ollut, jos se olisi tehty 10-15 vuotta sitten. Nyt se on selvästi läpinäkyvämpi. Suomen tapauksessa on varsin tarkkaan kerrottu, mihin lakia saa käyttää.

Siviilitiedustelulainsäädännön keskeisenä tavoitteena on hankkia tietoa Suomen kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiin etuihin ja myös kansantalouteen kohdistuvista uhista ja torjua niitä. Näin ollen tiedus-telulainsäädännön kehittämisen voidaan arvioida nostavan ulkovaltojen kynnystä kohdistaa maahamme vakoilua tai tietoverkkojen kautta suoritettavaa muuta haitallista toimintaa.

Toimiva sääntely ja uudet suorituskyvyt kuitenkin täydentävät Suomen digitaalisen ympäristön turvallisuutta ja edistävät elinkeinoelämän suojautumismahdollisuuksia ulkovaltojen aiheuttamia uhkia vastaan. Tässä suhteessa merkityksellistä olisi esimerkiksi se, että tiedustelumenetelmien käyttämisellä saatua tietoa voitaisiin tarvittaessa luovuttaa yrityksille vakavien uhkien torjumiseksi tai tärkeiden taloudellisten etujen puolustamiseksi.

Lait eivät ole viisasten kivi, jolla vakoilu saadaan kuriin, mutta se on yksi työkalu jolla toimintaa täydennetään. Uusi laki antaa myös kansalaisille mahdollisuuden perehtyä asiaan, mikä on paljon demokraattisempi tapa, kuin jos asiaa käsiteltäisiin salaisilla papereilla.

Elinkeinoelämän huomioiminen on tärkeää, sillä edustaahan se 80% toiminnasta, kun ajatellaan turvallisen Suomen rakentamista – erityisesti digitaalisten palveluiden osalta. Liikesalaisuuksien tulee kyetä säilyä, eikä saa tulla maine- tai kilpailuhaittoja kansainväliseen kauppaan. Luonnos ei myöskään edellytä tietoturvan heikentämistä, mikä on elinkeinoelämän kannalta tärkeä asia. Selkeä laki ja toiminnan läpinäkyvyys edistää kansainvälisiä investointeja ICT-sektorille. Suomalainen teollisuus saataneen mukaan, kun valtio kohdentaa hankintoja suomalaisille yrityksille. Tämä avaa jopa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Uuden lain avulla voitaisiin tuottaa yhteiskunnallemme parempaa tilannekuvaa kybertilanteesta. Olisi hyödyllistä täsmentää miten tiedustelun keinoin havaittu uhkatieto jaetaan yrityksille.

Tiedustelutoiminta on tärkeää saada sääntelyn piiriin, koska mm. epävarmuus heijastuu yritysten toimintaedellytyksiin ja investointeihin. Se ei saa aiheuttaa kv kilpailuun kilpailuhaittoja (esim. mainetappiot, sopimusongelmat ja asiakasluottamus). ICT asetettavat velvoitteet eivät saa olla kohtuuttomia. Taloudellinen ja moraalinen vastuu tulee olla viranomaisilla. Rajanveto viranomaisen ja yritysten välillä tulee olla selkeä.

Aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaukset tulee olla määritelty.

Tiedustelun työkalupakki on varsin samanlainen siviili- ja sotilaspuolella. Uudet lait tuovat uusia toimivaltuuksia ulkomaantiedusteluosastoille, tietoliikennetiedusteluun ja paikkatiedusteluun. Yksityisyydensuoja tietoliikennetiedustelussa vaikuttaa paremmalta kuin Ruotsissa. Jotta luottamus kokonaisuuteen säilyy, tulee valvonnan olla avointa ja riippumatonta. Ehdotamme, että tiedusteluvalluutettu julkisesti ja säännöllisesti raportoi siviilitiedustelun valvonnan ja lupakäytäntöjen toimivuudesta.

Uuden lain toteutus edellyttää Helsingin käräjäoikeudelta riittäviä resursseja ja uutta osaamista käsitellä teknisesti vaativia tietoliikennetiedustelupyynnöitä. Operatiivinen yhteistyö alan yritysten kanssa voisi tehostaa toimintaa ja olisi omiaan parantamaan valvonnan toimivuutta ja läpinäkyvyyttä.

Perusoikeus- ja ihmisoikeuskysymykset on analysoitu varsin kattavasti. Yritysvaikutukset tällä alueella ovat varsin yleisellä tasolla johtuen niiden vaikeasta arvioitavuudesta.

Selkeä ja tasapainoinen sääntely poistaa spekulatioita ja epävarmuutta. Parempi tilannekuva edistää Suomen menestymisen mahdollisuuksia kansainvälisessä ympäristössä. Elinkeinoelämä nähdään osana kansallista turvallisuutta (tietojen saaminen uhista, joita voi kohdistua elinkeinoelämän intresseihin). Palvelutuotannon ja ratkaisujen hankkiminen yrityksiltä kehittää osaamista ja luo innovaatioita sekä työpaikkoja, mikä on huoltovarmuuden kannalta myös hyvä.

Salminen Esa
Nixu Oyj